

نگاه اهداف ایران در عملیات بیت‌المقدس

دکتر رضا جلالی*

● عملیات بیت‌المقدس در تاریخ دهم اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۶۱، آغاز و در روز سوم خردادماه همان سال با فتح خرمشهر به دست رزمندگان ایرانی، به پایان رسید. نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در این عملیات قصد ورود به خاک عراق را داشتند که بنابه دلایل نظامی این امر محقق نشد و طرح عبور از مرز به عملیات بعدی، یعنی عملیات رمضان موکول شد. در این شرایط سه راهکار اساسی روی میز مسئولان وقت برای تصمیم‌گیری درباره ادامه وضعیت جنگ پس از فتح خرمشهر وجود داشت که درنهایت استراتژی ادامه جنگ و ورود به خاک عراق اتخاذ شد. استراتژی نظامی برون‌مرزی ایران در عملیات رمضان بررسی و ارزیابی شده است. همچنین دلایل ناکامی عملیات رمضان و ادله مخالفان تداوم جنگ، پس از فتح خرمشهر نیز بررسی شده است. جمهوری اسلامی ایران در عملیات رمضان به‌دنبال برتری در معادلات معطوف به جنگ بود و با هدف تعیین سرنوشت جنگ در جبهه‌های نظامی، سه اصل انهدام و تضعیف ماشین نظامی عراق، تصرف برخی از نقاط استراتژیک از خاک عراق و وادارکردن نظام بین‌المللی به تمکین در برابر خواسته‌های ایران، اصول حاکم بر استراتژی نظامی برون‌مرزی ایران پس از فتح خرمشهر بود. پیروزی ایران در عملیات بیت‌المقدس باعث شد موازنه قوا در منطقه تغییر کند. آمریکا که براساس تئوری هنری کیسینجر نظریه جنگ بدون برنده را دنبال می‌کرد هم از این امر احساس خطر کرد. از اواخر ماه مارس کمک‌های اطلاعاتی آمریکا به عراق باعث شد عراقی‌ها بتوانند تحرکات ایرانی‌ها را در منطقه زیر نظر بگیرند و جابه‌جایی‌های نیروهای ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را مشاهده کنند. علی‌ای حال صدام و رژیم بعث عراق احساس کردند قدرت تهاجمی ایران می‌تواند باعث شود سایر سرزمین‌های در اشغال او نیز آزاد شود. بنابر چنین تحلیلی، ارتش عراق دست به یک عقب‌نشینی تاکتیکی زد. عراق روز پنجشنبه مورخ ۲۰ خردادماه سال ۱۳۶۱، آتش‌بس یک‌طرفه اعلام و اظهار کرد حاضر است تا دو هفته دیگر نیروهایش را از سرزمین‌های اشغال‌شده ایران خارج کند و مسئله جنگ بین دو کشور را به میانجی‌گران صلح واگذار کند.

«استاد دانشگاه و پژوهشگر جنگ

روز آزادی

شکست (خرمشهر) ضربه سیاسی بزرگی برای عراقی‌ها) بود؛ زیرا بازپس‌گیری خرمشهر به معنای آن بود که امکان سقوط بصره نیز وجود دارد. اعدام فرماندهان نیز صرفا واکنشی عصبی به آنچه اتفاق افتاده بود، به‌شمار می‌آمد و به‌همین‌علت پس از چندی، نام این فرماندهان هم در فهرست (به اصطلاح) شهیدان جنگ قرار داده شد. این بازجویی‌ها و اعدام در آن زمان، اثری نداشت؛ ولی فرایند اعدام‌ها پس از هر شکستی تکرار می‌شد.» «کامل جابر» هم می‌گوید: «... پس از بازپس‌گیری خرمشهر توسط ایرانی‌ها، صدام فرماندهان سپاه سوم را در روز ۲۷ می ۱۹۸۲ برای اعطای نشان شجاعت به کاخ ریاست‌جمهوری در بغداد فراخواند؛ اعطای نشان به فرماندهانی که با دست خالی از جبهه خرمشهر بازگشته بودند. بعد از پایان مراسم رسمی و بیرون‌کردن خبرنگارها از محل جلسه، صدام خطاب به این فرماندهان گفت: من از مقاومت شما در «محمره» (خرمشهر) راضی نیستم. اعطای این‌مدال‌ها به شما، صرفا اقدامی برای تسکین افکار عمومی است. آرزو می‌کنم در بندر محمره (خرمشهر) کشته می‌شدید، ولی عقب‌نشینی نمی‌کردید. آیا شما واقعا لیاقت دریافت نشان شجاعت را دارید؟ نه، اصلا ندارید. وجدان من آرام نمی‌گیرد، مگر وقتی که سرهای ل‌ه‌شده شما را زیر شنی تانک‌ها ببینم.»

سرهنگ «رضا الصبری» که روز سوم خرداد در خرمشهر بود، از مشاهداتی در بصره می‌گوید: «وزیر دفاع در بصره در قراگاه سپاه سوم بود و پس از سقوط خرمشهر تصمیم به ترک بصره و عزیمت به بغداد گرفت؛ ولی قبل از حرکت، تمامی افسران عالی‌رتبه باقی‌مانده از نبرد خرمشهر را اعدام کرد. سرهنگ احمد زیدان نیز ازجمله این ۱۵ افسر بود... در کنار وزیر دفاع نشسته بودم که کسی آمد و آهسته به او گفت: اعدام تمام شد و همه را در نزدیکی النشوه دفن کردیم.»

سال ۱۹۸۲ را می‌توان سیاه‌ترین سال جنگ برای صدام دانست. آن‌طورکه «وفیق السامرائی» نوشته، سال ۱۹۸۲ (۱۳۶۱) و ۱۳۶۲) برای صدام سالی سخت بوده: «صدام درباره سال ۱۹۸۲ گفته است: سال ۱۹۸۲؛ و تو چه می‌دانی که سال ۸۲ چیست؟ او با این تعبیر سعی داشت دشواری شرایط این سال را بیان کند». این شرایط باعث می‌شود ۲۴ می ۱۹۸۲ با همان سوم خرداد ۱۳۶۱، خرمشهر از جنگ صدام درآید تا چنین رؤیای «محمره» به گور سپرده شود و خرمشهر به آغوش وطن بازگردد.

۷
مقدمات عملیات بیت‌المقدس چه زمانی آغاز شد؟

درواقع شاید طرح‌ریزی اصلی عملیات بیت‌المقدس از نهم فروردین‌ماه شتاب گرفت. البته کارهایی که انجام شد بیشتر جنبه شناسایی داشت نه جنبه طرح‌ریزی، ولی عمل طرح‌ریزی به صورت فعال تقریبا از ۹ اردیبهشت و زمانی آغاز شد که عملیات فتح‌المبین به اوج پیروزی رسید و مشخص بود که کار عراق در اینجا تمام است. در آن زمان مأموریت اجرای عملیات بیت‌المقدس توسط فرماندهان به عناصر طرح‌ریزی قرارگاه کرلا ابلاغ شد. شناسایی قبلا انجام شده بود، ولی از آنجا به بعد دیگر علاوه بر شناسایی‌ها، کار طرح‌ریزی و نقل و انتقالات برای تمرکز نیرو شروع شد. به‌نحوی‌که تقریبا هر روز برای هماهنگی و مسائل امنیتی بین سپاه و ارتش در قرارگاه کرلا جلسه داشتیم. قرارگاه‌های دیگر هم خودشان می‌دانستند مأموریتشان چیست، نه اینکه در جریان ریز مأموریت باشند اما درکل می‌دانستند کجا عمل می‌کنیم. بنابراین آنها (همه، ریزمجموعه‌ها، قرارگاه‌ها) هم شناسایی را انجام می‌دادند. یعنی قرارگاه قدس، فتح و نصر همه‌شان شروع به پیش‌بینی و طراحی کردند، منتها طرح اصلی هنوز ابلاغ نشده بود و فقط در حد کلیات به آنها گفته بودیم.

من افسر عملیات قرارگاه کرلا و البته عنصر ارتشی‌اش بودم. خب مشخص بود که این طراحی‌ها با هم‌فکری سپاه هم انجام می‌شد، ولی نقل کارهای نوشتنی در قرارگاه کرلا معمولا توسط افسران انجام می‌شد، اما زمانی که تصمیمی گرفته می‌شد و به یک جایی می‌رسیدیم، آن را یا به صورت نامه یا به صورت طرح ابلاغ می‌کردیم. به هر صورت تلاش زیادی شد.

در واقع یکی از مهم‌ترین کارهایی که فرماندهان بر آن تاکید می‌کردند، سرعت در عملیات بود. برای اینکه بعد از هر عملیات حداقل سه ماه تا شروع عملیات بعدی فاصله داشت؛ بنابراین عراق هم انتظار داشت الان که فتح‌المبین را انجام می‌دهیم سه ماه دیگر بیت‌المقدس را انجام بدیم. عراق هم فکر نمی‌کرد ما ظرف یک ماه عملیات را انجام بدیم و این خیلی مهم بود، چون سبانه عملیات‌های قبلی به این صورت بود. مثلا پنجم مهر ۱۳۶۰ عملیات «تامن‌الائم» و نهم آذر هم عملیات «طریق القدس» انجام گرفت و «بستان» آزاد شد. در مورد عملیات «بیت‌المقدس» هم هماهنگی‌ها انجام می‌گرفت و وضعیت‌های مختلفی را بررسی می‌کردیم.

۷
هماهنگی‌های بین ارتش و سپاه در این عملیات چطور بود؟

برخی می‌گویند دو راهکار بود؛ یکی از آنها برای ارتش و دیگری برای سپاه. درصورتی که این دو راهکار ممکن است در فکر بوده باشند، چرا که معمولا زمانی که آدم کاری را انجام می‌دهد، راهکارهای متعددی را تنظیم و با هم مقایسه می‌کند و در نهایت بهترین راهکار را پیشنهاد یا انتخاب می‌کند؛ بنابراین اینجا بحثی نبود که ارتش و سپاه هرکدام راهکار جداگانه‌ای داشته باشند. یکی از این دو راهکار که گفته شد، این بود که از سمت شمال به جنوب حمله کنیم؛ یعنی از رودخانه «کرخه کور» و راهکار دوم هم این بود که از رودخانه بگذریم و حمله کنیم.

اینکه روزنامه‌ها و برخی کتاب‌ها می‌نویسند که ارتش می‌گفت از بالا به پایین حمله کنیم و سپاه فتنه از رودخانه عبور کنیم، کذب محض است. به عنوان یک شاهد عینی می‌گویم چنین چیزی نبود، چون این دو راهکار وجود داشت. این دو راهکار تحلیل می‌شد و مختصر ارتش و سپاه نبودند. دو فرمانده کنار هم با ستادشان به این نظر رسیده بودند و تصمیم گرفتند که این

بهترین راهکار است که از رودخانه عبور کنند و همه هم این را پذیرفتند.

البته شما می‌دانید در هر موردی ممکن است از هر ۱۰ نفر، دو، سه نفر هم نظر مخالفی داشته باشند. بالاخره صحبت‌هایی می‌شود، اما به اتفاق قبول کردند که بهترین کار این است که از رودخانه عبور کنیم چون هنوز دشمن به رودخانه نجسبیده بود و ما می‌خواستیم به سرعت از این فضای باز که وجود دارد، استفاده کنیم و برویم. بررسی‌هایی قبلا انجام شده بود و گفته بودند که مثلا به سرپیل کوچک بگیریم که با این موافقت نشد، چرا؟ برای اینکه اگر این سرپیل کوچک را می‌گرفتم عراق هوشیار می‌شد و دور آنجا را می‌گرفت و ما دیگر نمی‌توانستیم ادامه بدیم و این اشتباه بود. بنابراین خوشبختانه این کار انجام نگرفت و عراق حمله نشد و اواخر اقدامات ما فهمید و یک تپق نیرو به نام «العمود» در آنجا مستقر کرد که به احتمال زیاد به رودخانه نزدیک شود، اما خوشبختانه تا روز عملیات هم هر چه تلاش کرد نتوانست به رودخانه پچسبد و آنهایی هم که به صورت نقاط اتکا و پراکنده پخش شده بودند، خیلی سریع در هم کوبیده شده و منهدم شدند. خواستم این توضیح را بدهم که اصلا چنین بحثی بین ارتش و سپاه نبود و ه‌ردو متقا به این اعتقاد داشتند که باید از رودخانه عبور کنیم؛ چراکه غافلگیری در آن بود.

۷
خب با توجه به اینکه منطقه رصد می‌شد، عراق از رودخانه مشکلات زیادی داشت.

مشکلی که وجود داشت این بود که ما وسایل

سیاست

عکس رونق‌ه رستنی‌شرق

افسر عملیات قرارگاه کرلا از طرح‌ریزی عملیات بیت‌المقدس می‌گوید

پیروزی بدون کشتار

محمدحسن نجمی

ساعت دو بعدازظهر سوم خرداد ماه ۱۳۶۱ بود که بادهای موافق در خرمشهر به پرچم ایران وزیدند؛ آن هم پس از ۱۹ ماه اشغال. در طول این مدت، پرچم‌های زیادی بی‌یاد بودند و بر تابوت شهدای خرمشهر نشسته بودند. نهایتاً عملیات بیت‌المقدس با هدف بازگرداندن پاره وطن به ایران، آغاز شد.
امیر سرتیپ «نصرت‌الله معین‌وزیری» در آن زمان افسر عملیات قرارگاه مرکزی کرلا بود؛ قرارگاهی که فرماندهی و هدایت عملیات را برعهده داشت. او روزها در پژوهشگاه معارف دفاع مقدس مشغول فعالیت است و عصرها در هنرکده‌ای که برای خود دست‌وپا کرده، به فعالیت‌های هنری می‌پردازد. به قول خودش نظامی‌گری و کارهای هنری دو فعالیتی است که قاعدتا نمی‌توانند با هم در یک خط قرار بگیرند ولی او توانسته این دورا در کنار هم جمع کند. برای مصاحبه با امیر «معین‌وزیری» به محل فعالیت‌های هنری‌اش رفتم. جایی که تابلوهای نقاشی‌اش بر دیوار جا خوش کرده‌اند. سرهنگ حاضر در عملیات آزادسازی خرمشهر، با اینکه ۷۷ سال سن دارد، اما همچنان آن روزها را به‌خوبی به خاطر دارد.

متمد نشد، ولی مقطع زندک که این خیلی کمک کرد. ضمن اینکه خوشبختانه زمین از آن سمت هم زمین باتلاقی بود. عراق نتوانست از آنجا زید فشار بیاورد. آن شب تعدادی از نیروها با عبور از سرپیل می‌خواستند خرمشهر را محاصره کنند، ولی موفقیتی حاصل نشد و تعدادی از اینها اسیر شدند و تعدادی از آنها برگشتند. در نتیجه بعضی مسائل باعث شد سرپیل ما به‌جای اینکه همان روز تعمیر شود، از دهم تا سیزدهم اردیبهشت طول بکشد که تعمیر و خط کامل شود. عراق در لابه‌لای این جاده آسفالته (به این علت عرض کردم که قرارگاه نصر نتوانست به‌سرعت به آنجا برسد) رسوخ کرده بود و به‌شدت

نیروهایمان را اذیت می‌کرد تا بالاخره با هماهنگی قرارگاه فتح و نصر این شکاف پر شد و ۱۳ و ۱۴ اردیبهشت دیگر ما آماده بودیم مرحله دوم عملیات را انجام دهیم. حالا جالب این است ما برابر این طرح باید به‌سمت خرمشهر می‌پیچیدیم. آنجا یعنی بعد از سرپیل و همین‌طور به سمت مرز هم می‌رفتیم. عراق لشکر ۳ زرهی‌اش را آنجا آورده بود و درواقع سه تیپ را مقابل سرپیل ما آماده کرده بود تا به‌محض اینکه ما به سمت خرمشهر بیچیم، به سمت راست ما ضربه بزند و قطع کند؛ این برآورد عراق بود.

فرماندهان باهوش ما این مسئله را درک کردند، بنابراین با یک عکس هوایی که گرفته بودیم این وضعیت را دیدیم و در نتیجه تصمیم گرفتند به‌جای اینکه به خرمشهر بیچند، مستقیم به این سه تیپ زرهی و مکانیزه ضربه بزنند و آنها را از بین ببرند. ۱۶ اردیبهشت مرحله دوم عملیات به‌سمت نیروهای لشکر سه زرهی عراق شروع شد و همه قلع‌وقمع شدند.

۷
گویا در طول این عملیات قرارگاه نصر به‌جای استقرار در مرز، دو کیلومتر عقب‌تر مستقر شد.

قرارگاه نصر در جنوب اشتباه کرد؛ یعنی یک خاکریز در جاده دزهاست که دو، سه کیلومتر با مرز فاصله دارد که آن را به‌جای مرز اشتباهی گرفت. در نتیجه فکر کرد آن مرز است و در همان‌جا مستقر شد. بعدا که هوا روشن شد، عراق می‌آمد و با بمب‌های خوشه‌ای بمباران می‌کرد. در نتیجه آنها نتوانستند در روز به حمله ادامه بدهند و صبر کردند تا شب این کار را تکمیل کنند. بالاخره ادامه عملیات با دردرسر و مخمضه انجام گرفت و در روز هفدهم عراق دید که ما به مرز رسیده‌ایم و پشت لشکرهای پنج و شش عراق که در امتداد «کرخه‌کور» بود قرار گرفتیم.

قرارگاه قدس تلاش زیادی برای شکافتن خط دشمن انجام داد و اول هم از شکاف خاکریزها شروع کرد، منتها چون فضای مانوری کم بود و در آنجا آب‌گرفتگی بود، دو لشکر عراق به شدت مقاومت می‌کردند و نیروهای ما را دو مرتبه به عقب راندند که در نتیجه متأسفانه قرارگاه قدس هم تا آن مرحله با وجود اینکه هر شب هم که تک می‌کرد نتوانست موفق بشود. عراق وقتی فهمید پشتش بسته است، به ناچار ۵۵ کیلومتر عقب‌نشینی کرد. در علم نظامی در مقیاس جهانی، شخصیت فرماندهان به وسیله نوع مانور سنجیده می‌شود. شما ببینید چه مانوری بود که دو لشکر عراق (لشکرهای پنج و شش) را بدون اینکه فشار آن‌چنانی بیاوریم مجبور به عقب‌نشینی ۵۵ کیلومتری کردیم. به نظر من این خیلی ارزشمند است. من این را کمتر باز می‌کنم.

ادامه در صفحه ۱۹

منهای پایتخت

۱۴هزار ازربه‌مردقامام(ره) اعزام می‌شوند

● **تسنیم؛ ارومیه؛** سرهنگ جلیل وحیدی، معاون هماهنگ‌کننده سپاه شهدای آذربایجان غربی، گفت: امسال ۱۴ هزار نفر از آذربایجان غربی با ۲۹۸ اتوبوس از ۱۳ خرداد، به مدت سه روز، به مرقد مطهر امام‌خمینی(ره) اعزام خواهند شد. او افزود: آشنایی نسل جوان با اهداف و آرمان‌های بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی، مهم‌ترین رویکرد این ستاد در سال ۹۴ است. او ادامه داد: بازخوانی اندیشه‌های بصیرت‌افزای امام خمینی(ره) و تجدید میثاق با آرمان‌های امام راحل، از دیگر اهداف برنامه‌های بزرگداشت سالروز ارتحال امام خمینی(ره) و اعزام کاروان‌های زیارتی به مرقد امام راحل است.

روحانی‌سه‌شنبه

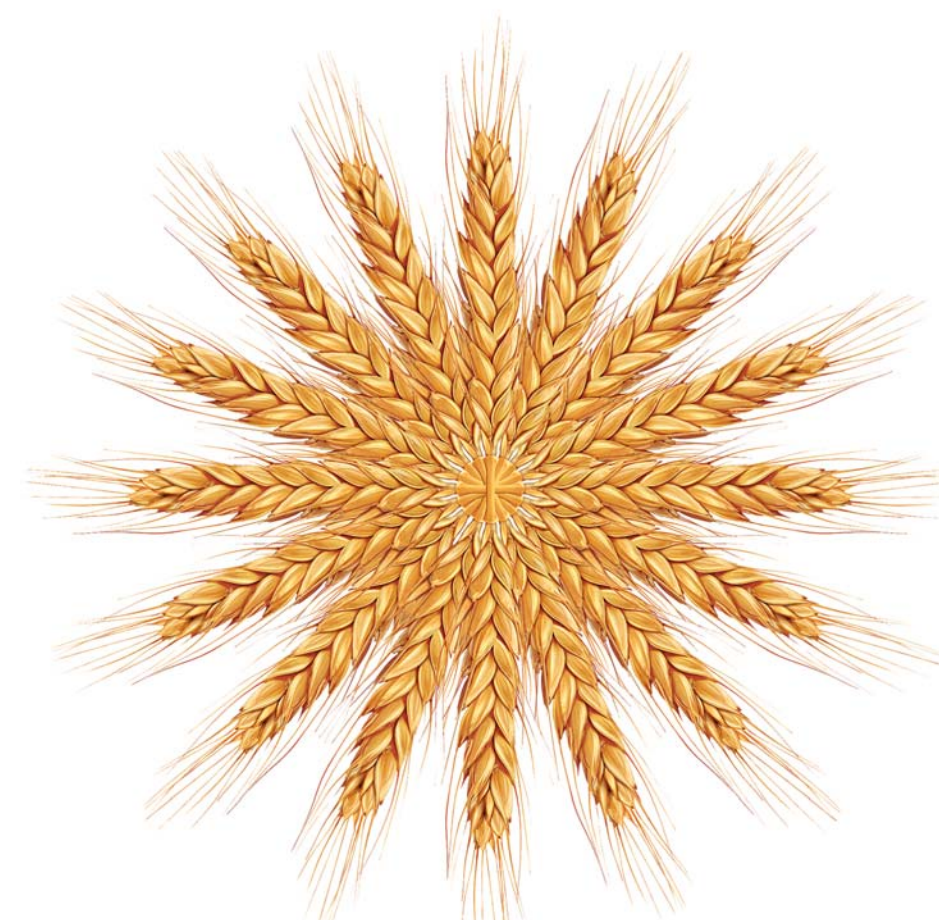
میهمان مردم‌غرب استان تهران

● **ایرنا؛** سیدحسین هاشمی، استاندار تهران، گفت: هجدهمین سفر استانی رئیس‌جمهوری روز سه‌شنبه هفته جاری به شهرستان‌های شهریار، ملارد و قدس، در غرب استان تهران انجام می‌شود. او افزود: ساعت ۸ صبح سه‌شنبه، رئیس‌جمهوری در جمع مردم این سه شهرستان حضور خواهد یافت. او گفت: رئیس‌جمهوری در این سفر، با مردم این سه شهرستان در غرب استان تهران، دیدار عمومی خواهد داشت، هاشمی ادامه داد: این سفر با دیگر سفرهای استانی رئیس‌جمهوری متفاوت خواهد بود و سفر ایشان به استان تهران در پنج مرحله انجام خواهد شد.

انهدام گروه‌غیراخلاقی

در شبکه‌های اجتماعی میانه

● **فارس؛ تبریز؛** محمد قاسملو، رئیس پلیس فتای استان آذربایجان‌شرقی، گفت: افرادی که اقدام به انتشار تصویر و محتوای غیراخلاقی در یکی از شبکه‌های اجتماعی شهرستان میانه می‌کردند، شناسایی و دستگیر شدند. او ادامه داد: با هماهنگی مقام قضائی اقدامات اولیه برای شناسایی کاربر متخلف انجام و با استفاده از مهندسی اجتماعی مشخصات مدیر و دو نفر از عوامل اصلی گروه، استخراج شد و پس از اخذ دستور از مراجع قضائی درباره شناسایی و دستگیری متهمان، مدیر و عوامل اصلی گروه شناسایی، سیستم‌های رایانه‌ای جمع‌آوری و متهمان به پلیس فتای میانه منتقل شدند.

طلوعی دوباره...

آغاز مجدد خرید تضمینی گندم پس از ۱۰ سال

با عاملیت بانک کشاورزی

بانک کشاورزی

مرکز ارتباط سبز: ۸۱۳۰۱ (۰۲۱)

www.bki.ir

